

Seducătorul fără de vârstă sau povestea povestitorului spusă de el însuși

Moș Nicolae a poposit, ce-i drept, mai pe înserat, și la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu”, din Pitești. A poposit mai mult pentru a se odihni un ceas înainte de a pleca din nou, numai el știe unde.

În rolul Moșului nu a fost vreun ins ascuns în spatele măștii tradiționale, nici învelit în mantaua-i roșie din paginile cărților cu povești sau reclamelor publicitare, ci un omuleț încărcat de ani și de povești. Un scriitor și un născător de scriitori sau măcar de iubitori de lectură. Întâmplător sau nu, Moșul din seara de 6 Decembrie care s-a odihnit la Bibliotecă purta numele lui Marin Ioniță. Care și-a oferit cu inima deschisă cei treizeci de ani de roman. Într-o atmosferă călduroasă, ca o așezare dimpreună la gura sobei, învăluți de vocile poeteselor Cristina Onofre și Denisa Popescu, de glasurile deloc timide ale Micilor vrăjitori de la cenaclul *Sind Junior*, pe care Maestrul îl îndrumă de aproape două decenii pe căile parcă niciodată bătătorite ale literaturii.

Așa cum au spus cele două poetese, scriitura lui Marin Ioniță nu este o scriitură „în forță”, „nu abuzează de imagini care să bulverseze”, ci este mai curând, o scriitură ce „se insinuează”, iar frazele povestirilor sale au adesea „ticăitul molcom, poate chiar halucinant, al unui vechi pendul dintr-un conac boieresc”.

Căci, este adevărat, Marin Ioniță, înainte de orice, este un Povestitor. El nu are pretenția de a transforma lumea, de a-i zdruncina temelie, ci numai de a făuri cumva impresia unei evadări de câteva ceasuri într-o dimensiune idilică, în care Maestrul vânează căprioare, păsări multicolore, dar nu pentru a le ucide, ci pentru a le seduce, urmând ca apoi să le lase, așa seduse, să alerge și să zboare mai departe, știind prea bine că niciodată nu se vor mai îndepărta de el, Seducătorul.

Se întâmplă însă, așa cum s-a întâmplat și în seara de 6 Decembrie, ca Seducătorul să fie el însuși sedus. Sedus de poetese, sedus de tineri și tinere, sedus de domni și doamne, de scriitori și de cititori, de suflete din care Maestrul găsește, ca un Alchimist, elixirul Tinereții și al Vieții.

Foto: COSTI TUDOR

Cum a încălecat Radu Aldulescu un înger care l-a purtat dincolo de Iad și de Rai

Pe 29 noiembrie, la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” din Pitești, prozatorul Radu Aldulescu a sosit pentru a face părtași cititorii piteșteni la un eveniment cu adevărat rar în

spațiul nostru cultural. Raritatea evenimentului nu stă nici în scriitori, nici cărțile pe care aceștia și le publică și le lansează. De acestea nu ducem lipsă, orice s-ar spune! Dar, când vorbim despre un scriitor ca Radu Aldulescu, cu totul altfel stă treaba! Căci un scriitor de talia, de anvergura sa este unic nu doar în spațiul culturii argeșene, ci chiar în acela al culturii române din ultimii douăzeci de ani.

Poetul ieșean Emil Brumaru spune depre Radu Aldulescu că „face parte dintre acei scriitori care schimbă macazul literaturii române”. Și deloc nu se înșală atunci când face astfel de afirmații.

Criticul Nicolae Oprea, cel care a fost amfitrionul evenimentului de la Pitești prilejuit de dubla lansare a lui Aldulescu (*Îngerul încălecat* și *Cronicile genocidului*) spune despre prozatorul român că se încadrează în succesiunea directă a marelui Dostoievski. Și, desigur, nici el nu se înșală. Căci personajele lui Aldulescu sunt năucitoare prin construcție și prin destin. Un destin pe care acestea nu reușesc să îl controleze, fiind, așa-zicând, damnate prin însăși participarea la o existență marginală.

Profund religios, Radu Aldulescu nu oferă, prin scriitura sa, soluții de mântuire, căci personajele sale nu și-o află. El nu face parte dintre scriitorii care stau la umbra liniștitoare a vreunei soluții eliberatoare, de cele mai multe ori

doar închipuită. El însuși nu este nici pe departe un spirit liniștit, ci dimpotrivă. El strigă, fără să se revolte. El scrie, pentru că nu poate face altfel. El intră în bătălii pe care le știe de la început pierdute.

Așa cum a intrat deja în Istoria Literaturii Române și Universale, știind că cei mai mulți dintre noi îl vor uita chiar de a doua zi după ce-i vor fi citit încă una din cărțile scrise. Sau poate că, dimpotrivă, știind că memoria cititorului, bulversată și contaminată cu angoasele sale, își va recunoaște definitiv înfrângerea și neputința de a mai fi vreodată cum a fost.

Cu Radu Aldulescu, existența noastră are șansa, poate unică, de a rosti în tăcere întrebări pe care până atunci poate că nici nu le-a îndrăznit.

Pagină realizată de
REMUS ȘTEFAN

Scriitorii și viața politică – la Zilele Acolada

Am fost invitat la Zilele Revistei *Acolada*, la Satu Mare (1-2 noiembrie 2012) – vin pentru prima oară aici, însoțit de prozatoarea Doina Popa. Probabil am fost invitat fiindcă scriu constant și publicistică, și în cadrul Zilelor *Acolada* era și dezbateră intitulată „Scriitorul și viața politică”. Natural, era o bucurie pentru mine (am declarat public asta acolo) să-l revăd pe Gheorghe Grigurcu (directorul revistei *Acolada*), scriitorul atât de viguros, activ, „viu” (un poet și un publicist singuratic remarcabil, nu numai o personalitate critică de prim rang, de mare generozitate). Pe patronul revistei, directorul general al *Acoladei*, Radu Ulmeanu, mereu reținut, discret, distant, nu l-am mai văzut din primii ani de postcomunism (dar l-am citit, de câte ori îi vedeam semnătura pe o carte a lui sau în propria revistă; e un profesionist de soi), când Zilele Revistei *Poesis* ne uneau pe toți (azi aceste zile ne despart). Radu Ulmeanu a ținut din start, o dată sosit la Satu Mare, să nu-i mai spun „om de afaceri”, fiindcă nu e, doar dușmanii îl prezintă ca atare (apropo, din grupul inițial de poeți care a dat de gustul economiei de piață, imediat după Revoluție, prinzând cheag pe seama „televiziunii prin cablu” la Satu Mare: prietenii Radu Ulmeanu, Dumitru Păcuraru și Ion Vădan, ultimul a plecat într-o lume mai bună; s-a ținut un minut de reculegere în memoria lui Ion Vădan acum, la Zilele *Acolada*).

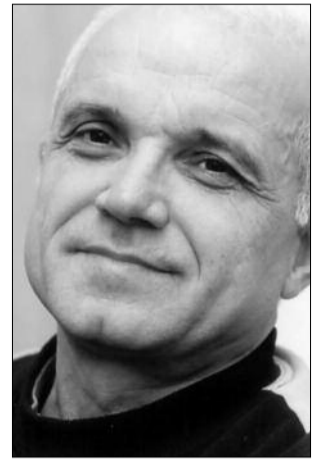
Au participat la Zilele *Acolada* (aflată la a III-a ediție), în principal colaboratorii permanenți ai revistei: în afara lui Gh. Grigurcu, au fost prezenți Constantin Trandafir, Tudorel Urian, Angela Furtună, Florica Bud, Pavel Șușară. Alți invitați: Horia Gârbea, mai nou vicepreședinte al ICR (dispus să deschidă la Satu Mare sau Baia Mare o filială a ICR), Simona Grazia Dima, Ioan Moldovan și Aurel Pantea (toți trei premiați ai *Acoladei*; Aurel Pantea a plecat după ce a primit premiul), apoi George Achim, Sălcuț Horvat (director executiv la *Nord Literar*), Ioan Nistor, Ilie Sălceanu, Ioan Bala, Felician Pop, Robert Laszlo, Aurel Pop (director la *Citadela*), Vasile Tarța, George Cormoș, Andreea Hedeș, Nedorind să nasc animozități, m-am abținut să-i caut pe poeții George Vulturescu, Dumitru Păcuraru și Grigore Scarlat. În prima zi a manifestării, după deschidere (cu lansări de carte) s-a mers pe „componentă turistică” în triungiul Carei (Castelul Karoly) – Tășnad (Casa memorială Ady Endre) – Cetatea de la Arduș și, în final, fosta „făzănărie” de la Gelu. A doua zi a avut loc un recital de poezie al poezilor invitați (la Satu Mare, la sala de festivități „Cardinal”, unde s-a derulat întreaga manifestare, subvenționată „pe ultima sută de metri” de Consiliul Județean și Primăria Satu Mare; Zilele *Acolada* fuseseră programate inițial în mai 2012).

La deschidere, pe 1 noiembrie, Radu Ulmeanu (organizatorul) a atras atenția că „viața politică e pe muchie de cuțit” și că în lumea valorilor literare nu există egalitate sau democrație (și a

observat că au dispărut fizic la Satu Mare, înaintea lui Ion Vădan, scriitorii Ion Bledea, Al. Pintescu, Dorin Sălăjan, Ion Baias)... Tot acum, *Gheorghe Grigurcu* (a amintit că la Satu Mare se simte ca acasă, „o mare parte din viață” petrecând-o în Ardeal, la Oradea și Cluj) a făcut caz de „centru” și „margine” în literatură, subliniind că „supremația centrului a fost accentuată de comunism; după Revoluție, provincia s-a emancipat, au apărut periodice și edituri și au izbucnit energii creatoare care au depășit centrul; revista *Acolada* a apărut pentru a încerca să mențină un echilibru între centru și margine; în Franța există o centralizare culturală, în Germania sunt centre culturale independente de centru, noi ne apropiem azi mai mult de Germania”... *Pavel Șușară* a intervenit: revista *Acolada* e o redută, un spațiu de rezistență, de acțiune publică, temeinică; trăim într-o lume instabilă; nu mai putem vorbi de centre și de periferie, totul migrează, periferia e acolo unde nu ești tu, „acum speranța e în altă parte”. *Simona Grazia Dima*: avem puterea de a ne deversa în plan literar și de a ne extermina în politică...

Dinspre dezbateră „Scriitorul și viața politică” – *Gheorghe Grigurcu* a citit un text semnificativ pe această temă. Din ce am reținut, fragmentar: a însoțit arta cu atitudinea civică; o confluență a esteticului cu politicul; prestații nefavorabile; îl admirăm pe Soljenițin, îl deplorăm pe Sartre pentru atitudini totalitare; cei lipsiți de onorabilitate, cei ce au făcut compromisuri; au fost momente vulnerabile în istoria secolului 20: germanofilia (de ocazie – Argezi, de susținător – Slavici), aerul de repetiție bolșevic-nazist (C. Stere a avertizat asupra URSS), dreapta extremistă de după Zelea Codreanu, era o evoluție de bază (Cioran, Vintilă Horia, Noica), pe când nu eram ocupați: a urmat jocul dublu al colaboraționiștilor, în sfera interesului personal, sub totalitarism; putem vorbi de dezlănțuirea vindictivă a cămășilor verzi din 1940; colaboraționismul cu comuniștii se putea confunda cu opțiunea politică (vezi Călinescu, Ralea); te puteai aservi unei dogme: Sadoveanu, Argezi, Cezar și Camil Petrescu, Tudor Vianu; trădarea clericilor sub comunism; mercenarii de duzină; lipsa de prestigiu, ideologiei susțineau anume tinerii scriitori; a apărut „autonomia estetică”, manipulată de stat (vezi Nichita Stănescu); apoi „romanul obsedantului deceniu”: Țoiu, Buzura, D.R. Popescu; apoi protocronismul: Edgar Papu; a te simți la putere, ca scriitor, în orice condiții, abuzurile unor uzurpatori din literatura noastră; azi, vorbim de neo-colaboraționism, de mentalități nostalgice conservatoare, de „democrați în ghilimele”: Eugen Barbu, C.V. Tudor, Adrian Păunescu, Mihai Ungheanu, Paul Everac; alții, imparțiali ca scriitori, „apolitici”: Marin Sorescu, Virgil Tănase, Andrei Pleșu, toți plini de demnități și privilegii și înainte de 1989

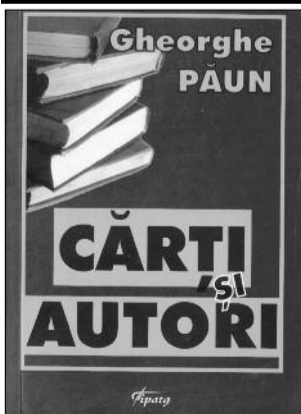
și după, deloc favorabili lustrației; mai nou, apelul intelectualilor în favoarea lui Bănescu, care dă de gol precaritatea morală a tranziției pe care o traversăm: Liiceanu, Patapievici, Cărtărescu; o fi un snobism, o extravaganță sau e o irepresibilă nostalgie spre un lider rudimentar, de dinainte; trăim o eternă reînnoire; ar trebui să ținem seama măcar de perplexitatea observatorilor străini: de ce trecutul nu e însoțit de elită? *Radu Ulmeanu*: Bănescu și-a găsit o grupare care să-l susțină, scriitorii care să fie cu adevărat implicați în politică sunt puțini, scriitorul român e în general neimplicat... A continuat, în dezbateră, *Pavel Șușară* (un susținător al lui Bănescu; ne-am contrariat continuu, inclusiv la cina din 1 noiembrie de la „făzănărie”, surprins de noul limbaj de lemn pus în apărarea lui Bănescu): la trădările intelectuale și colaborarea cu un regim politic – trebuie făcută o diferență între vremea când eram sub ocupație totalitaristă și acum, când suntem liberi; eu nu vreau să mă întorc de unde am venit. Apoi, *Simona Grazia Dima*: scrisul e altceva decât politică, politica scrisului e scrisul, ierarhiile literare sunt viciate de politică, scrisul este transcendent, scrisul înseamnă valoare. *Horia Gârbea*: în mod evident, unii scriitori sunt simpli mercenari, s-a subțiat zona de politicieni-scriitori și a crescut zona de comentariu public, propagandiștii au fost oameni de condei, scriitorii care au avut putere de decizie politică au dat-o mereu în bară, de la Goga la Iorga; mulți scriitori și-au strecurat opera, au fost evazionisti, sunt autori de șopârle care au făcut jocul regimului; pe de altă parte, se poate blama politic azi un scriitor care s-a născut în China „comunista” și dacă ia Premiul Nobel (lasă că e și un traseu politic evident către Premiul Nobel)... *Angela Furtună*: să nu fim foarte partizani, nu poți să obligi un scriitor să facă politică, modelul moral e valabil sub totalitarism, la noi e identificat azi naționalismul... *Simona Grazia Dima*: e un cult al funcției la români, mai ales la scriitori, nu al valorii, unii cred că sunt foarte valoroși dacă au putere administrativă și politică. *Horia Gârbea*: sunt și funcții care dau caracter benefic asupra scriitorului. *Angela Furtună*: trebuie să ai trăire etică, politica o fac mafioții, scriitorul care nu se implică e de condamnat? *Ioan Bala*: depinde de care parte ești, tăcerea și ea o atitudine. *Tudorel Urian* (susținător al lui Bănescu, anunță o carte dură de politică): depinde cum te implici în politică și cum susții oamenii în care crezi. *Angela Furtună*: cei ce critică puterea politică, public, sunt monitorizați în toată lumea... (Am avut și eu o intervenție după Pavel Șușară, poate voi reveni)

Dinspre dezbateră „Scriitorul și viața politică” – Gheorghe Grigurcu a citit un text semnificativ pe această temă. Din ce am reținut, fragmentar: a însoțit arta cu atitudinea civică; o confluență a esteticului cu politicul; prestații nefavorabile; îl admirăm pe Soljenițin, îl deplorăm pe Sartre pentru atitudini totalitare; cei lipsiți de onorabilitate, cei ce au făcut compromisuri...

Liviu Ioan Stoiciu

Carte nouă

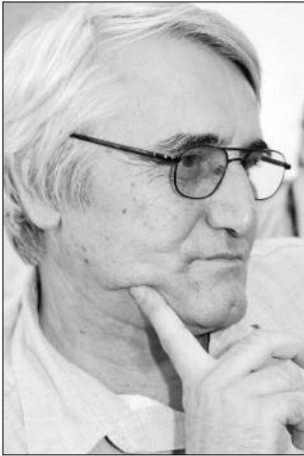
Gheorghe Păun – Cărți și autori (Editura Tiparg, 2012). Academicianul Gheorghe Păun, matematician celebru, este și un neobosit scriitor, autor de poezie, proză scurtă și roman, după cum e un sistematic cititor de literatură; plus realizator de gazetă literară. A ținut timp de doi ani o rubrică săptămânală de cronici și recenzii pe care le-a strâns acum între coperti de carte. Modest (n-are de ce!), Păun menționează în prefață că n-a avut „nicio intenție-dorință de critică sau istorie literară”. Dar, implicit, el tocmai asta face în volum, chiar dacă a citit de regulă cărți care i-au plăcut sau i s-au părut interesante, ci n-a citit din vreo obligație redacțională.

Din lista autorilor comentați, desprindem câteva nume: Al. Th. Ionescu, Stelian Zamora, Gabriel Liiceanu, Horia Bădescu, Carmen Firan...

Tudor Cristea – Revizuri și consemnări. Eseuri de critică și istorie literară (Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2012). Un nou volum al directorului revistei *Litere* (revistă cu trei sedii, la Găești, Târgoviște și Chișinău). Cartea este structurată pe două secțiuni. În prima – *Revizuri critice* – Tudor Cristea recitește din perspective noi pe patru prozatori importanți: Ion Marin Sadoveanu, Eugen Barbu, Petru Dumitriu, George Bălăiță, o poetă (Ana Blandiana) și pe Vladimir Streinu ca poet și critic. Partea a doua – *Consemnări și atitudini* – cuprinde cronici și eseuri despre scriitori contemporani, cu accente polemice, dar nu pamfletare, în special despre critici și istorici literari ca Nicolae Manolescu sau Mihai Cimpoi, dar și despre poeți și prozatori de astăzi, aleși probabil pe criterii nu doar valorice, dar și de empatie, ceea ce în fond este de înțeles, și criticii, ca și profesorii, mai citesc și din plăcere... (D.A.D.)

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Un roman-pamflet

Istoriile literaturii române și dicționarele literare din vremea noastră ignoră, nedrept, un prozator de școală ardeleană, situat în descendența moralismului lui Slavici, pe Cornel Nistea din Alba Iulia. Abia l-am descoperit în *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa, enumerat într-o seacă listă bibliografică intitulată insidios *Acumulări cantitative*. Este amintit acolo cu o culegere de proză scurtă, *Focuri în septembrie*, publicată la „Cartea Românească” în 1984. Acesta este, în fapt, volumul de debut al scriitorului întârziat, epurat de cenzura comunistă care determină, astfel, o evoluție sincopată. După indiciile autorului, cenzura a radiat din sumar trei nuvele, considerate „dușmănoase” (*Colonia de vulturi*, *Excomunicarea reporterului* și *Când înfloreste oleandru*), care vor fi recuperate editorial mult mai târziu, la începutul mileniului al treilea. Între timp, prozatorul se îndreaptă către roman, simțit mai încăpător pentru decantarea obsesiilor sale creatoare și transfigurarea experienței dramatice de viață.

Se pare că i-a trebuit ceva timp pentru a pune ordine în memorie și în proiecte, pentru că iarăși nu se grăbește – precum în cazul debutului, petrecut la 45 de ani -, publicându-și ritmic romanele abia după 2000. Tematica obsedantă se referă la condiția intelectualului – a artistului, în speță – din timpul comunismului, împins de regimul coercitiv către ratăre sau exil interior, atunci când nu are curajul revoltei fățișe sau al evadării din sistem. Protagonistul romanului din urmă, *Întâlnirile mele cu Orlando* (Ed. Unirea, 2012) este un „captiv al sistemului”, asemănător cu personajul-narator din *Ritualul bestiei. Amintiri din șezlongul albastru* (2008). Personajul indicat în titlu este unul de plan secund, reprezentând în punctul de reper sau destinul protagonistului reflectat în oglindă, cu evoluție răsturnată. Orlando este un pictor boem, obsedat de ideea desăvârșirii operei, a cărui valoare este recunoscută de regimul politic (considerat „monstru sacru al modernității artei plastice românești” postbelice), bucurându-se de toate onorurile posibile în asemenea circumstanțe. Dar face greșeala să expună o serie de nuduri – afișând concepția estetică a „viziunii sacralului” prin expunerea nudității după tipar renascentist – cu modele provenind din anturajul potențailor epocii. Acuzat că promovează o pictură decadentă și imorală, el va fi marginalizat de oficialități.

De altfel, rotunjimea romanului de față, în care un narator-martor adună de-a valma material brut pentru un proiectat roman politic, este realizată prin cele două secvențe care îl flanchează, după principiul sfericității rebreniene, prezentând întâlnirile de la cafenea dintre pictorul de succes și scriitorul ratat, de această dată cu rolurile inversate. Aici se află și hiba construcției românești, proiectată de Cornel Nistea în registrul realismului canonic. Evoluția eroului, de la condiția scriitorului copleșit de sentimentul eșecului până la romancierul de succes din final, când se întoarce în țară după 15 ani petrecuți la Paris, apare neverosimilă.

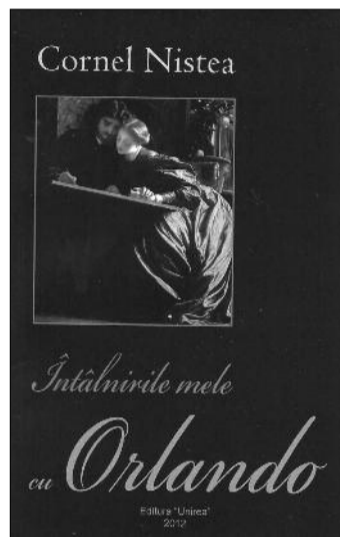
Printr-o pendulare ușor mecanicistă între realitatea prezentă și amintire, personajul narator își reconstituie biografia încărcată de evenimente nefaste care îi marchează destinul. Botezat de autor cu nume neaoș ardelenesc, scriitorul în devenire Horațiu Inocențiu Codru resimte acut opresiunea sistemului totalitar care-l predestinează ratării, în absența insurgenței mântuitoare. Bântuit de gândul sinuciderii, el va fi salvat de o iubită pragmatică, Ana Maria, care

il ajută să se angajeze la Institutul de Psihologie. Tot sub imboldul femeii – care va pleca în Canada, de unde nu mai revine -, Horațiu Codru acceptă o bursă la institutul similar din Praga spre a-și definitiva teza de doctorat despre *Indiferența socială* sau *Lașitatea omului de rând*. Deși recunoaște aerul de libertate de acolo, în contextul mișcării din 1968 inițiată de Dubcek, nu are curajul să fugă în Elveția cu

sovietici nouăzeci și șase la sută din minereul de aur. Aștia au tehnologie nucleară, sovieticii!... După jaf, au plecat, și nu ne-au lăsat, la insistențele lui Dej, nici măcar mașinile de exploatare, prietenii...”. Sau despre fondul de minciună și lașitate produs prin „virusul ideologic al marxismului”: „Oamenii mai trăiesc și acum spaimele din primii ani ai prigoanei comuniste, se lasă duși spre o prăpastie tot așa cum mână un vâcar ciurda amenințată din urmă cu ciomagul. Și tac, și tac, și tac, făcând pe ei de frică! (...) Trăim acum perioada de îngheț sufletească provocat de ideologia atee, dar semnele unei dezmoșțiri s-au dat în '53, la moartea celui mai cumplit dictator și ucigaș de oameni și de națiuni, Iosif Visarionovici Stalin”.

În contextul romanului-pamflet cu personaje spirituale nu este uitată nici soarta intelectualilor aruncați în închisori: „Cu ce-or fi greșit Noica și Pillat împreună cu prietenii lor de i-au băgat în pușcărie. Că l-au citit și tradus pe Hegel?!...Nu, domnule, nu! Erau ultimele familii nobiliare care au păcătuit năzuind să aspire spre înalta spiritualitate, adică prin înobilarea nu doar prin domenii, prin proprietăți, ci prin sporirea spiritualității românilor. Simplu de tot! De acum, gata cu dialogurile socratice, gata cu misticismul! Să hotărască ce e bine sau rău pentru oameni proletariatul!... La închisoare cu oamenii aștia, muncă silnică pe viață pentru dușmanii aceștia înverșunați ai poporului!”. În revers, prozatorul dedublat în reporter polemic transcrie un veritabil pamflet anti-păunescian: „...azi voi scrie un capitol despre spectacolele orgiastice organizate de Cenaclul Flacăra pe aceste stadioane, la care poetul cu nume de pasăre îndeamnă lumea să scandeze lozincile acelea mizerabile în care amestecă, fără pic de rușine, sentimentul național-patriotic cu elogierea dictaturii și dictatorului: *Trăiască Ceaușescu, Trăiască Tricolorul, / Trăiască România, Măria Sa poporul!*, nemernicul sugerând că fără Ceaușescu n-ar putea exista Măria Sa poporul, devenit rob în propria țară.(...) Desigur mai sunt și alte măiestrite versuri propagandistice pe care nu mi le reamintesc acum, decât un îndemn de-o îndrăzneală năucitoare adresat tineretului: *Lubiți-vă pe tunuri!*, semnificând extrema libertate într-o lume a păcii și bunăstării.” etc. etc.

Toate aceste „minunății din edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România” sunt prezentate conform principiului realist asumat ca atare: „să le pun pe hârtie așa nude cum sunt, adăugându-le puțin umor”. Un principiu reafirmat de dublura auctorială, *romancierul din roman*: „Autorul a devenit personaj martor și narator sub ochii căruia se petrec evenimentele, iar relatarea la persoana întâi îmi dă acea ciudată senzație a autoflagelatului sau a celui care face penitență”. Dar disproporția dintre naturaletea documentului și forța ficțiunii diminuează tensiunea acțiunii românești, altfel gradată normativ, într-un gen de realism contaminat de romantismul personajului-narator inadapabil. Cornel Nistea realizează, paradoxal, un roman citadin în absența citadinismului (dincolo de mediul intelectual). Chiar dacă acțiunea se petrece, în mare parte, în București, reperate urbane depind doar de percepția „scriitorului ratat”, neintegrat în peisaj.

iubită catolică Katerina. Revenit în țară, după ratarea iubirii, fiind urmărit de Securitate fiindcă la „Europa Liberă” s-a citit un fragment din cartea sa *Destine*, va fi curând arestat și aruncat într-un ospiciu de „reeducare”. Din pricini care îmi scapă, acest episod tragic este expedit de autorul *Întâlnirilor* în câteva pagini. Oricum, finalul romanului nu mai ține seama de gradarea veridică a narațiunii. Protagonistul „dușman al poporului” este obligat să părăsească țara, cu pașaport asigurat de organele securității - cum s-a întâmplat în realitate cu Paul Goma și Dorin Tudoran. Se va întoarce în alt context istoric – pe care romancierul nu-l fixează istoric după 1989 -, afișând aceeași nemulțumire față de „prezentul nenorocit”, deși destinul său literar pare să se împlinescă.

Conformația protagonistului se conturează în urma reacțiilor mai degrabă viscerale decât psihologice (deși are pregătire de psiholog). Dacă profilul său apare schematizat, cu un final ascendent neverosimil, romanul lui Cornel Nistea câștigă, în schimb, în direcția autenticității prin turnura de pamflet politic din multe pagini scrise cu sarcasm și ironie, asemănător cu stilul lui Ion D. Sârbu din *Adio, Europa!*. „În ideologia mai recentă a Mareului Dascăl al Națiunii – acuză prozatorul cu simț reportericesc – fiind stipulată și această uriașă idee a emancipării omului de rând, a ridicării muncitorimii la nivelul intelectualității prin actul de cultură.(...) Da, da, asta era *cultura pentru mase*, un fel de prostituție care culmina, toamna sau în zilele de iarnă, cu lecturile publice ale poezilor care scriau pentru mase”. Jefuirea țării de „prietenii” sovietici este acuzată în aceiași termeni: „Producția de carne și cereale, în proporție de optzeci la sută este destinată exportului pentru a obține valuta necesară industrializării țării, așa cum spunea genialul dascăl al comunismului, tovarășul Vladimir Ilici, cum că forța unei națiuni constă în industria grea. Ai industrie grea, ai și tancuri. Așa te poți proteja de imperialism, ba, la nevoie, poți și ataca. Ne-au furat prietenii noștri

Conformația protagonistului se conturează în urma reacțiilor mai degrabă viscerale decât psihologice (deși are pregătire de psiholog). Dacă profilul său apare schematizat, cu un final ascendent neverosimil, romanul lui Cornel Nistea câștigă, în schimb, în direcția autenticității prin turnura de pamflet politic din multe pagini scrise cu sarcasm și ironie, asemănător cu stilul lui Ion D. Sârbu din *Adio, Europa!*.

lector

Nicolae Oprea

După treizeci de ani

sau

Dragoste în vreme de ciumă a tranziției românești

Personajele lui Radu Aldulescu sunt puse într-o mașinărie infernală care, printr-o mișcare centrifugă, le aruncă tot mai mult spre periferie, din centrul Bucureștilor spre cartierele mărginașe, iar de aici spre orașele și sate de prin țară, un blestem parcă le tot aruncă spre margini, ele, biete, sperând mereu că, odată cu deplasarea asta, se va întoarce și norocul în favoarea lor. Dar, norocul – știind de la Caragiale că el e prea puțin și oameni prea mulți! - le ocolește mereu, lăsându-le pradă dramatismului și chiar tragicului existențial. Este valabil acest lucru în toate cărțile lui Aldulescu, el fiind, în definitiv, un prozator realist. Nu face excepție nici cel de-al optulea roman al autorului: *Cronicile genocidului* (*Cartea Românească*, 2012). Ba, aici aspectul acesta e chiar mai accentuat, personajele „rupându-se mereu de trecut, încurcându-se tot ca să se descurce”.

Acțiunea continuă pe cea din romanul *Îngerul încălecat* (încă o dată spun: cel mai bun roman al lui Aldulescu, după părerea mea), adică după treizeci de ani. Între timp, comuna Frâsineni a anilor '70 ai secolului trecut a devenit orașul agro-industrial Frâsineni în anii 2000, plasat cumva împotriva firii, adică a geografiei, cam între Pitești, Câmpulung Muscel și Râmnicu Vâlcea, locuitorii lui făcând naveta la muncă în aceste orașe. Robert Stan (alias Robert Satan alias Robert Diavolul), „îngerul încălecat” din romanul cu același titlu, trăise o poveste de dragoste imorală cu două surori rudărese, Doinița și Lențița, omorâse pe un ins îmbogățit peste poate în „epoca de aur” din escrocherii mărunte și fugise din sat pentru a-și pierde urma în vacarmul Capitalei. Pe aici se încheia legătura lui Robert cu Frâsineni.

Acțiunea *Cronicilor*... începe cu revenirea, după treizeci de ani, a lui Robert în orașul (de acum) Frâsineni, urmat de concubina sa mult mai tânără Andreea-Andreița și de fiul lor preșcolar, după vinderea apartamentului din București, pentru a cumpăra unul mai ieftin în orașul fost industrial, orașel acum zăcând în amorțeală. Robert nu mai e bradul de bărbat din *Îngerul*..., priapicul amant al celor două surori atavice, ci un om la șazeci de ani cu o figură de „înger decrepit”, „înalt, slab, cocârjat, curbat ca un ac de undiță, supt la față și cenușiu, cu privire surpată într-un albastru cenușiu și plete cenușii, călțoase și înfoiate”. Aici, cum spuneam, norocul e iluzoriu. Robert trăiește la limita subzistenței și rezistenței fizice din expediente, din munci cu ziua la construcții, pe bani puțini, dar pe multă umilință, ajungând să aibă nostalgia anilor '80-'90 din București când făcea pe groparul la cimitire pentru bani mai mulți. Dar, nu doar sărăcia reprezintă drama lui Robert, cât mai ales căsnicia lui șchioapă, cu o femeie care e leneșă, proastă, rea, dependentă de câteva telenovele, curvă, scandalagioaică și având mai multe tentative de suicid, reale (din alienare) sau doar menite să-l șantajeze, din gelozie, pe soțior. Cele două, sărăcia și concubina, îl aduc la disperare pe Robert care-și caută un serviciu la Pitești, o ocupație cât de cât lucrativă, această căutare zadarnică aducându-l la starea de trăitor din genele de gunoi. De aici îl scoate, îl extrage nesperat directoarea unei școli din Pitești, nimeni alta decât una din cele cinci fete din flori ale Lențiței, fete din flori cu nume, desigur, de flori, aceasta fiind Brândușa. Brândușa este o „ciorică” frumoasă foc, nimfomană cât cuprinde, care se îndrăgostește de Robert, adică de bătrânul amant al mamei sale din satul de rudari Frâsineni al anilor '70. Îl angajează gardian la

liceu și cei doi trăiesc o fierbinte, imorală și sordidă poveste de iubire, o iubire dintre un priapic bătrân și o mult prea tânără nimfomană, o iubire consumată în cămăruța lui din școală, dar și prin pensiuni și hoteluri din zonă și de prin toată țara, pe unde hălăduiau cu BMW-ul Brândușei. Profesoara era soția patronului/directorului ziarului *Foaia argeșeană pentru minte și cuget*, jurnalist cu care avea și doi copii frumoși și cuminiți. Cei doi soți aveau o căsătorie de conveniență, fiecare fiind liber să facă ce vrea, să trăiască cu cine vrea, patronul de presă de scandal punându-i la dispoziție consoarta bani câți dorea. Acesta este cadrul în care se consumă povestea de dragoste imposibilă dintre Robert și Brândușa, poveste de dragoste dintr-o tranziție fără sfârșit; așa zice, parafrazând pe Marquez, că este vorba de dragoste în vreme de ciuma tranziției românești. Dar Laurian Susanu, soțul Brândușei, se dovedește în finalul romanului, final aparent de *policier*, altfel psihologic, analitic, comportamental, se dovedește Susanu, ziceam, nu tocmai dezinteresat de viața în destrăbălare continuă a soției sale. Așa că plătește niște killeri profesioniști s-o ucidă și să îndrepte probele spre nefericitul Robert care probabil va plăti cu vârf și îndesat pentru un asasinat pe care nu l-a făcut, dar care, prin legea compensației, va ispăși pentru păcate de tinerețe din *Îngerul încălecat*, păcate de care se pocăise bietul de el în debutul acestui roman: „Păcatele tinereților cele grele ca pământul scos din gropi: m-am trufit, am ispitit și am mințit, am furat și am preacurvit și am ucis, miluiește-mă, Doamne, după mare mila Ta...”

Nu știu dacă a povesti un roman într-o cronică, fie și pe scurt, este firesc. Am făcut-o în primul rând pentru că toate romanele lui Radu Aldulescu au fir epic, pot fi deci povestite, și mi-am permis acest lucru abia la cel de-al optulea roman al său citit. Apoi, povestea este și ușor senzatională. Este adevărat însă că stilul romancierului, acuzat pe nedrept că ar fi bolovănos, este unul de mare măiestrie, îmbinând stilul direct cu cel indirect liber, balansând pe val narativ monologul interior cu dialogul direct sau implicit, trecând pe nesimțite de la realitate la reverie, de la obiectivismul prozatorului detașat și atotvăzător la subiectivismul naratorului implicat. În plus, știe să alterneze – într-un echilibru remarcabil – momentele de tensiune cu cele de lentoare ale acțiunii.

Titlul romanului împrumută titlul rubricii de editoriale *Cronicile genocidului* a lui Laurian Susanu din *Foaia argeșeană pentru minte și cuget*. Reproducerea unor astfel de editoriale demagogic-populiste sau doar referirea la ele dau dimensiunea socială a romanului, trimițând direct sau aluziv la realitățile României lui Iliescu, Constantinescu, Băsescu la nivel macro, dar și la realitățile micro ale Frâsinenilor, al căror primar Vasile Robu își face un titlu de glorie din împușcarea pe străzi a căinilor comunitari, având model declarat pe primarul general al Capitalei, primar pe numele său Traian Băsescu.

Ca-n toate romanele lui cu marginalizați ai sorții, și-n *Cronici*..., Radu Aldulescu este un maestru al sordidului vieții perifericilor sorții, al descrierii ironic-diminutivate a atmosferei celei mai pestilențiale și mai promiscue: „Te iubim, tăticuțule. Uite Diavolul întors în sânul familiei, deducându-se iarăși: ciolanele lui slăbănoage și bătrâne tânjesc după odihnă și căldură, iar ea găsește o plăcere sportivă bălăcindu-se ca într-un noroi călduț în carnea lui de mort, în surâsul lui

de fum și-n buzele lui putrede. Plăcerea se învârtoșă, creștea hrănindu-se din ea însăși, amânând scadența unei vinovății abia bănuite, ca și un program de desene animate prelungit, după care ți se anulează abonamentul la antenă, fiindcă nu l-ai plătit...”

Povesteam mai sus acțiunea romanului lui Aldulescu? Mă scuzam? Mă acuzam? Ei bine, și aveam și de ce. Nu povestea este neapărat importantă aici, cât mai curând complexitatea personajelor, și sunt multe, eu insistând doar pe complexitatea lui Robert Stan alias Robert Diavolul cel blestemat care, în prelușul de la un hotel din Câmpulung Muscel, meditează grav pocăindu-se: „E iarăși primăvară, înecat în ploii interminabile și noi umblăm năuci prin potop și ce dragă mi-a fost viața, răul din inimă unde locuiește vrăjmașul, putreziciunea putreziciunii putreziciunilor, blestemul cu foc și vărsare de sânge, floricea mea, și-uite pier cum pier ceafa... Asta parc-ar suna mai acceptabil, să pieri, să dispari precum ceafa, fără să lași în urmă un hoit care emană duhori de amintiri, regrete, potop de lacrimi și patimi, dorință de pocăință, am ispitit am ispitit am ispitit, am mințit, am mințit, am ucis...” Robert, ca și alte personaje de-ale lui Aldulescu, păcătuiește nu pentru că ar fi un monstru, ci dintr-un blestem căruia îi este ostatic. Aici cred că este, de pildă, deosebirea dintre „ferocitatea” personajelor lui Dostoievski și cea a personajelor lui Aldulescu. Dacă la marele rus, personajele deveneau monstruoase cu program, pentru a întrușipa o idee (v. noul Iisus – Raskolnikov, apoi Kirilov, Stavroghin și ceilalți „demoni”), la Aldulescu personajele păcătuiesc monstruos dintr-un dat genetic, dintr-un blestem mulat pe realități politico-sociale de tot vitrege.

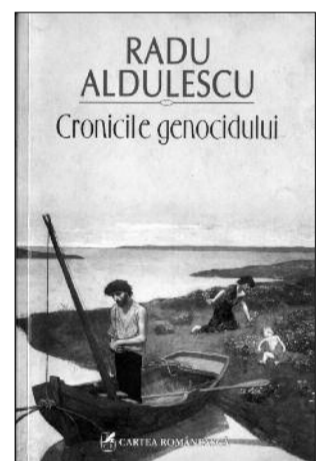
Deși romanul este datat 2006-2012, deci șase ani!, și localizat în tot șase puncte geografice: Neptun, Mioveni, București, Tescani, Paris, Casa Monteoru, romanul are story, fir epic, cursivitate. Aici trebuie să remarcăm încă o dată știința de mare romancier a lui Radu Aldulescu de a construi o structură epică viabilă.

Mai trebuie spus, lucru altfel lipsit de cine știe ce importanță, că aceste *Cronici* ale *genocidului* pot fi citite și într-o anumită cheie, mai ales de cititorii din zona județului Argeș, redactorul-șef de ziar local Laurian Susanu fiind o sinteză străvezie între doi redactori-șefi reali, continuând și la 2012 a manipula opinia publică din zonă în realitatea zilelor noastre ca și în romanul lui Aldulescu. După cum în primarul Vasile Robu al Frâsinenilor recunoaștem pe răposatul primar Vasile Costescu, iar în Elvis de la Frâsineni pe Elvis de la Mioveni. După cum în „ciorica” Brândușa Susanu recunoaștem pe... Dar tocmai am zis mai sus că lectura în cheie a romanului nu are cine știe ce importanță.

Radu Aldulescu, cel mai important romancier apărut după 1989 (am mai zis-o? ce contează? întăresc încă o dată!), este artizanul prozei sociale tragice actuale, dar și viitoare. Indiferent dacă peste o sută de ani, România va trăi într-un paradis social sau – dimpotrivă – într-o mizerie și mai adâncă decât cea actuală, prevăd că romanele lui Radu Aldulescu se vor bucura de același interes, același interes de atunci, care poate va fi mai sporit decât cel de azi. Pe cât de sordidă și deconcertantă este lumea romanelor lui Aldulescu, pe atât de savuroasă este scriitura.

**Cititorul
de roman
DUMITRU
AUGUSTIN DOMAN**

**...stilul
romancierului,
acuzat pe
nedrept că ar fi
bolovănos, este
unul de mare
măiestrie,
îmbinând stilul
direct cu cel
indirect liber,
balansând pe val
narativ
monologul
interior cu
dialogul direct
sau implicit,
trecând pe
nesimțite de la
realitate la
reverie, de la
obiectivismul
prozatorului
detașat și
atotvăzător la
subiectivismul
naratorului
implicat.**

AAJ

lector

Nicolae Sirius

Întâmplare ciudată

Cine? a întrebat un copil lăcrimând uitându-se atent într-o parte a străzii unde-un bătrân îngândurat în întuneric tot spera, asemeni unei păsări obosite, să-și mai găsească locul.

Seara? a întrebat din nou copilul cu un fel de disperare în glas, continuând: Seara, în plină zi, se vede pe străzile Romei de parcă un om ar fi? Și nemaivoid să mai audă nici un răspuns a început să-și vorbească șoptit: Seara-i un om îngândurat-trece continuu pe străzile Romei, vorbind despre lucruri pe care noi le-am uitat.

Marele Înțelept

Un ceas bate sfârșitul amiezii de ieri - anunță Marele Înțelept - iar un altul anunță o noapte pe care noi nici cel puțin n-am trăit-o toată.

Eu încă o dată vă spun, adaugă Marele Înțelept, că nu e nimeni să ne mai adune din urmă în acest univers. Iată acest poet, arată Marele Înțelept spre mine,

a scris că „și curcile și bibilicile... o să renască” dar cum, continuă el, cum domnilor dacă ceasurile au început ca limbile unui șarpe să se arunce în aer să se retragă prin scorbura vieții căutând, aducând pe limbile lor ruginite alte primăveri, toamne sau ierni de nimeni până acum trăite. Cum domnilor să mai trăim timpul de ieri dacă noi nici pe cel de astăzi nu-l mai cunoaștem...

Aceste ceasuri îmi par că nu mai vor să știe de timp propunându-ne numai să retrăim ziua de ieri în locul zilei de astăzi ziua vreunui nătâng plecat fără să-si consume timpul lui divin de o viață.

Realitatea unui vis

Erau chiar ei acum, venind înspre mine, îngerii în care niciodată nu am crezut.

S-au ridicat, câte unul din fiecare colț al camerei înălțându-se încet pân' la tavan și

deodată încordându-și privirile m-au tras de unde eram, aruncându-mă-n aer...

O, gând, îmi ziceam, de-aș putea cu trup cu tot chiar acum să mă retrag în tine să privesc adăpostit și de neatins...

E-aproape, a țipat deodată Luna, arătându-le cum trec printre ei în timp ce ei fericiți au zburat de mine mai jos în ochii lor lăcrimând să mă prindă.

Portretul unei necunoscute

Unde ți-e trupul dacă seară de seară numai cu gândul mă vizitezi? Unde ți-e trupul fermecătoare? aș vrea să te întreb, deși cum treci cu ultimele raze ale amurgului pe umeri de parcă un șal ar fi, deși sunetul pașilor tăi din ziua trecută, din noaptea în care iar o să te apropii de mine îl desprind, deși știi ultimul cântec pe care, tu, lebdă neștiută de nimeni, o să mi-l cânti, totuși un portret din culori și cuvinte ca pe o realitatea ultimă ce încerci să îmi ceri tot nu pot să-ți schițez.

Luminița Cazan

Balerina albastră și cireșii în floare

pe un peretele galben, vopsit cu șofran, ticăia cu emfază un ornic, secvențe din viața unui cireș

cu o răsuflare caldă în păr alizeele mi te duceau departe, și tot mai departe de gândurile mele, acum mult prea desuete

uneori, când nu vroiam să pleci, te-ascundeam în cutia muzicală. balerina albastră dansa lasciv, în rochiță de ceară iar eu priveam prin tine de la o fereastră tristă - în spatele ei elfii învăteau pământul printre anotimpuri

pe vârful degetelor cățărata, în trecut mai privesc doar printr-un ciob trist

era primăvară când ai plecat, era o după-amiază în care au înflorit cireșii

Mereu același gând al tău

noaptea era pe fugă și prin fereastra deschisă teiul bătrân își legăna umbra peste chipul tău gândul se odihnea lângă viața mea și ultima stea ocrotea lumânarea însoțind întunericul nopții

într-o moarte mult prea devreme povestea buzelor tale zăcea dezbrăcată de timp în palma mea

voi deveni uitare, ca un câmp întins, pe care nu mai cresc decât iluzii și voi îmbătrâni în țări colorate, cu oameni transparenți și zâmbete desenate

încerc să-mi amintesc dintr-o altă viață. clipele trec mai încet decât zorii aceia rozalii, ce spărgeau diminețile cu inimile noastre de hoinari.

îngerii îmi șopteau despre timpul înmormântat între copertile unei cărți imaginare...

lângă viața mea se va odihni mereu același gând al tău, lângă viața mea cine mai este ?

Piatra de chihlimbar

te caut în zilele acelea rege din o mie și una de nopți în care-mi pictai privirea...

în spatele meu aluneca prezentul, în față timpul își sugruma viața desenată pe-un cadran prăfuit

noi trăim în castele de nisip din când în când vântul sărat ne mai plânge la ușă iar marea se zbate într-o scoică ascunsă, mereu ascunsă în sufletul meu

doar o singură zi aș închide marea împreună cu noi, într-o piatră de chihlimbar, și ți-aș spune povești despre lumi ascunse în gândurile mele.

Locul amăgitor din neant

castelele de nisip în care visam au rămas părăsite. băjbâi prin ele ca printr-un oraș necunoscut, fără oameni. mi-ai lăsat doar rugul anilor tăi înfloriți și mereu ziua ce vine în veacul de așteptare

te-aș mai ține de mână cu umbra mea dar mi-e teamă de un neant fără tine, când sufletul e singur și ia forme ciudate

mă regăsesc în tremurul pașilor tăi mereu plecați spre acel loc amăgitor unde anemonele aduc primăvara...

O moarte mică

Uneori, seara, când toata lumea doarme, evadez într-o moarte mică și în agonia mea zâmbesc cochet, închisă în cea mai frumoasă rochiță de mătase, cu trenă lungă, pierdută iarna, la gura sobei, în poveștile mamei

noaptea desenează ceruri solitare, depărtări plimbate cu pașii mei de hoinari prin țări colorate și mereu aceeași lună mă privește-n ochi ca un abur misterios...

uneori, seara, cu luna misterioasă evadez într-o moarte mica, în gândul tatei și-n poemele mele mereu neterminate... vorbele lui se coc alene în gutuile din geam

la masa noastră, mama e bucurie de când m-am întors aș vrea să-ți povestesc că am prieteni noi și un colț de cer numai al meu...

dar vorbele sunt de prisos în preajma ta, tu știi, mă așez cuminte la masă, fără să te întreb ceva acum sunt din nou copilul din fotografia alb-negru ce atârnă în sufletul tău... doar Artosul, pâinea dulce a serii, mai împodobește târziul din palma ta.

ultima noapte pe insecta

de-acum vara s-a dus.
va fi ultima noapte pe insecta
dar ce, aia va fi noapte?
ți-ai pus deja bagajele în mașină
și somnul printre ele.
tot timpul pe fereastra aia
ai privit fluviul și nu cerul.
viața care curge numai într-un sens.
poate te-ai fi plimbat pe faleză
cum n-ar fi făcut-o nimeni și nici
n-a făcut-o!
la capătul ei, spre baraj,
sta poetul.
era o noapte înstelată
și stelele se aliniau parcă altfel.
și drumul vieții tale va fi altul.
nebănuț. dar altul.

luna albastră

puneau rock la înmormântări
beau vin prefăcut
muștele verzi stăteau în camera mortului
ei în cealaltă.
gurile lor erau uși
pe care ieșeau dracii
se plimbau liber, dintr-o parte în alta.
apoi se certau.
nu găseau biletele pentru rai ale mortului,
dau vina unii pe alții.
merge și cu *nașu*, glumește cineva.
apa e neagră în noapte
stejarii dorm rezemați unii de alții
coroană lângă coroană.
au tăcut.
doar mortul e la datorie.
luna are o paloare ciudată.
bine că nu e niciunul treaz,
cu nebunii nu te pui!

partea & întregul. și o mică parte pentru cel ce observă

uneori se întâmplă astfel,
cel care întinde buletinul de identitate
e întâmpinat cu
*e de dinaintea păcii de la adrianopol
e expirat și
tratatele sunt tratate.* deci,
am fi tot în stare de război.
altădată dialogul decurge așa
domnule, sunteți decedat
actul dumneavoastră e puțin rămas în urmă,
trebuie respectat regimul cadavrelor în vămi.
omul promite că data viitoare
își va aduce și viața.
că într-adevăr un trup fără viață
e o problemă.
data următoare omul vine cu nevastă-sa
ăla de la vamă o privește lung.
nu zice nimic. dar ce i-o trece prin gând.

ce va urma

se mulțumește moartea că
a ajuns, în sfârșit, aici? nu.
abia a sosit și spune
hai să facem un tur prin *gorj*.

dar mai întâi
trebuie neapărat să trecem
prin *dăbuleni & băulești*
și un scurt-circuit
prin cartiere *valea roșie craiovița*
brazda lui novac rovine bariera vâlcii.

să nu întârzâiem însă,
prietenii din *filiași* s-ar supăra.

dar pe cei din *gorj*
sunt chiar chitită.

furia

furia intră în oraș
sub diferite forme.
vara trecută a venit
deghizată în AC/DC, Metallica.
și asta nu e nimic,
zi de zi se bagă furie la pompe
benzina e licoarea dracului.

în seara asta am un mesaj pentru îndrăgostiți
ieșiți cu toții,
s-acoperim cu palmele noastre luna.

ne-am simțit bine,
luna sta răsturnată peste
cartierul de nord. poate
s-a rostogolit între blocuri
oricum nu s-a mai făcut curat
demult în acele locuri.
dar de era așa
rockerii ar fi tot timpul acolo.

porțile

țara asta a coborât pe poarta cerului
și a ieșit pe gurile *dunării*.
ca o rufă
tot nespălată.
poate e de vină cerul noroios,
iarba amară.

țara pe care am văzut-o
lumina care a intrat pe
aceeași poartă a ochilor
cu întunericul.

ochii păsării paradisului
sunt goi
și sub penele ei
este gol.

primii pași

la primii pași făcuți, copilul,
scăpat de sub supravegherea mamei,
călca flori și strivea mici vietăți.
de-acum, cine să-l mai oprească.

the killing fields

stam singur în mijlocul câmpiei
și vântul îmi împrăștie cuvintele
când nu le apleacă la stânga, la dreapta
ca pe iarba uscată.

ne mutăm în porturi și așteptăm,
marea e vâscoasă
de atâta liniște.
dacă lași vâsla în apă
rămâne-nțepenită.

norii să stea acolo sus,
pe cer – pete de noroi.
acolo să crească iarba
să-si lase vara umbrele.

*poetii care scriau și cereau pâine
nu mai știm nimic de existența lor.*
dar de-acum puteți spune
că avem pâine în plus?

ș-aoleu ce ploaie vine de la est

norul lui *maiakovski*
s-a descheiat la *pantaloni*
și se golește deasupra noastră.

elegie

părul tău care flutura rebel
acum înfășoară casa
ocupă strada
ca niște fire electrice căzute la pământ

ca să-ți ascundă chipul,
să înăbușe plânsul.
când, hotărât, cineva
va intra pe strada ta
și-l va sălta
cu firele de iarbă și rădăcini
cu tot.

**clanța ușii noastre
vă mulțumește**

au deschis ușa și ne-au privit:
sunteți triști. ne-au lăsat în pace.
altădată, când urechile noastre
se-nfundaseră de atâta liniște,
au venit iar, ne-au șoptit:
sunteți fericiți ca să fiți nefericiți.
și au plecat. dar știm, vor reveni.
și au venit.
noi nu ne-am mișcat.
ne pregăteam să le punem întrebări.
dar fiind inexistenți,
cum să-ntrebăm, cum să-i luăm la rost ?
și pentru ce?

un psalm

doamne, de ce ne faci să ne întristăm
dimineața, la prânz și seara,
toamna și iarna, vara și primăvara
de ce ne faci să nu ne mai iubim țara
și nici pe noi?

filogeneza

punctul unu
din ce e făcut asfaltul.
punctul doi
din ce nu e făcut salamul.

n-ar rezista nimeni până la sfârșit.
asta e.

mai tot timpul mă ocup
de lucruri ciudate numite poeme.
uneori, mă întreb cu emoție
ce sunt acestea?
cuvinte!
din ce sunt făcute?
dar din ce nu sunt făcute!

totuși, de ce nu se aseamănă cu cele
obișnuite?
aș vrea să observi cât mai des lucrul acesta.

marea leagănă sarea

eu nu lupt.
au luptat cei de dinaintea mea,
ca să-mi arate
drumul spre moarte.

*poetii care
scriau și cereau
pâine
nu mai știm
nimic de
existența lor.
dar de-acum
puteți spune
că avem pâine
în plus?*

DANIEL CRISTEA-ENACHE:

„Îmi place orgoliul scriitoricesc, fiindcă el vine exact din conștiința unei valori care există, se afirmă, a fost sau va fi omologată”

Interviu realizat de ALEXANDRU PETRIA

Literatura nu poate exista fără ca un critic, mai mulți, s-o delimiteze de non-literatură și de literatura mediocră, să o structureze și s-o introducă într-un canon estetic. De aceea îl citim pe Călinescu, nu pentru că ar fi fost un prozator ratat. E un romancier foarte bun Călinescu; măcar de-ar „rata” mai mulți ca el...

– Domnule Daniel Cristea-Enache, nu știu de ce, îmi vine să vă compar cu o mașină care merge cu schimbătorul de viteze pus incorect. Aveți umor, dar, totodată, vă cenzurați, parcă. Vreți să păreți sobru, profesoral, când, cred, vă abțineți cu greu să nu vă pufnească râsul, uneori... Bat câmpii?

– Nu mă pricep foarte bine la mașini, stimate domnule Alexandru Petria. O mașină cu schimbătorul de viteze pus incorect merge? Și dacă da, în ce fel?

– Merge, eu am reușit, fiind un ageamiu în șofat. Că s-a turat motorul, e altă poveste...

– Bun, atunci o să mă străduiesc ca umorul să nu tureze motorul profesoral... Da, domnule Petria, aveți dreptate. Oamenii care știu să rîdă îmi plac mult. Iar cei care știu să rîdă inclusiv de ei înșiși îmi plac cel mai mult. Mi se pare că ține nu numai de o inteligență peste medie, dar și de ceea ce numim bun simț.

– Sunteți unul dintre criticii literari la care țin. Na, că o să zică unii că vă periez. Știu că iubiți tenisul de masă. Să vă las să câștigați, considerând interviul un meci?

– Dialogul e un meci, dar unul de echipă. Intervievatorul și cel interviuat sînt în aceeași echipă. Chiar și atunci cînd asumă roluri extrem de diferite. Chiar și atunci cînd par din alte „filme” (cartea lui Gabriel Liiceanu cu M. Ivănescu.) Putem pierde sau putem câștiga împreună. Fiți liniștit: o să câștigăm.

– Sunt convins, numai că intenționez să vă irit pușintel, știind că sunteți un jucător redutabili de tenis de masă. Dar ați dat dovadă de diplomatie.

– Nu sunt nici genul iritabil, nici „diplomat”. Vă mai dau un exemplu extrem: interviurile lui Eugen Istodor cu tot felul de figuri politice rudimentare. Da, chiar și acolo, în contextul unor înjurături groaznice adresate interviuatorului de un calm enervant, e vorba tot de un joc de echipă. Ca să faci un interviu e nevoie de Celălalt.

– Da, aveți dreptate. Ce este literatura pentru dumneavoastră, domnule Daniel Cristea-Enache?

– Greă întrebare. Este o artă care mă însoțește de vreo 35 de ani; și care mă va însoți cît voi trăi. Cum zice preotul: la bine și la rău...

– De la trei ani? Aveți 38.

– Da, înțîi au fost pagini de literatură care mi s-au citit; cînd încă nu știam să citesc. Amintiri mai „jos” de 3 ani nu am. De la 3 ani încolo, da. 38 - 3 = 35.

– Cred că extraordinarul om și critic literar Valeriu Cristea a avut un rol capital.

– Bineînțeles. De la 13 ani, cînd, murind tatăl meu, am fost înfiat de Doina și Valeriu Cristea. Dar și tatăl meu bun, Titu-Marius Enache, care era economist, era îndrăgostit de cărți: citea foarte mult. El a cumpărat, de pildă, *Istoria...* lui Călinescu reeditată în 1986 și mi-a pus-o în brațe.

– Ați fost norocos, într-un fel, dincolo de drama umană, că vi s-au pus în mână cărți capitale la o vîrstă în care individul absoarbe totul cu aviditate.

– Da. Și mama, care a murit cînd eram în clasa I, era o mare cititoare. Fusese șefă de

promoție; și cînd mai luam cîte un 10 minus (în clasa I!), se mîhnea. Ambiția de la ea îmi vine; eu n-am nici o vină...

Foto: VIOREL ILIȘOI

– Premiantul clasei?

– Premiantul clasei, șef de promoție și tot așa. Totdeauna mă luptam cu o fată la fel de ambițioasă. În clasa I, norocul meu a fost că am luat premiul I vreo zece „șoimi ai patriei”. Era un fel de promoție... Cea mai bună era o fetiță de o inteligență formidabilă. Nu mai știu numele ei, dar noroc că s-a transferat, în clasa a II-a, astfel că m-am luptat cu faimoasa Puși. Cînd lua Puși premiul I, cînd îl luam eu. Lupte grele, domnule.

– Orgoliu, conștiința valorii?

– Mulți au conștiința valorii proprii, dar asta nu înseamnă că au și valoare. Orgoliu pe (mai) nimic. Valeriu Cristea a scris despre „modestie și orgoliu” și a făcut niște diferențe între orgoliu și vanitate. Îmi place orgoliul scriitoricesc, fiindcă el vine exact din conștiința unei valori care există, se afirmă, a fost sau va fi omologată; dar vanitatea goală e amuzantă. Faimoasa Puși învăța bine. Eu învățam bine. Unul dintre noi lua premiul I. Era, ca să zic așa, „pe bune” și n-avea nici o legătură cu comunismul. Dacă ar fi învățat alți colegi mai bine, ar fi luat ei premiu și coroniță. N-a fost cazul.

– Recunosc că sunt orgolios, ca la Alcoolicii Anonimi. Și despre dumneavoastră se zice că sunteți. Nu cred deloc că un scriitor ar trebui să fie modest.

– Cred că e nevoie și de modestie. E interesant să vezi comportamentul unei „vedete”. Fițe, ifose, întîrzieri, aerul că totul i se cuvine; că toți cei din jur trebuie să se uite cînd bate „vedeta” din picior... Îmi plac oamenii care se comportă natural și care, în același timp, nu împing naturațea în direcția bîdărâniei agresive. Trebuie să fii și modest: să accepți, în primul rînd, că mai ai multe de învățat. Eu învăț în fiecare zi cîte ceva.

– Ok, însă nu mă refeream la orgoliul prostului, nici la orgoliul împins spre patologic al unor oameni de valoare. Ci la o doză decentă, care are în spate o autoevaluare lucidă.

– Da; și în această autoevaluare lucidă, dacă e lucidă, intră și conștientizarea faptului că poți mai mult. Întotdeauna poți mai mult. Nu doar un altul poate mai mult decît tine. Și tu poți mai mult decît tine. E drept că poți mai mult decît alții. Dar asta, de la un punct încolo, nu te mai încălzește.

– Exact. Și iscă o permanentă nemulțumire interioară, chiar dacă alții te laudă pentru ce faci. Altceva - la 13 ani, vîrsta la care ați fost înfiat, un puști are feluriți gîrgăuni în cap. Cum ați reușit să vă acomodați în familia Cristea? Nu vă timora Valeriu Cristea cu personalitatea sa?

– Dimpotrivă. Valeriu a fost pentru cei doi orfani ca un frate mai mare. Erau cei mai oribili ani ai ceaușismului: 1987, 1988, 1989. Pentru noi au fost niște ani minunați, datorită lui Valeriu Cristea. Problema mea a fost că, mutîndu-mă din Militari în Balta Albă, la celălalt capăt al orașului, mi-am pierdut gașca de prieteni. Dar m-am adaptat. Și atunci mi-am dat seama pentru prima oară că „valoarea” mea de școlar era relativă. Am intrat într-o clasă foarte puternică și am muncit pe brînci. Se apropia treapta I, era un examen foarte greu pe atunci.

Un critic literar e un om care îți face din masa enormă și amorfă de volume publicate pe piață o literatură

– Ce ați dori să rețină istoria literară despre Valeriu Cristea?

– Nu vreau s-o influențez, n-ar fi corect. Am oroare de moștenitorii și gestionarii de prestigii: fii, fiice, nepoți, nepoate ale unor personalități ce vorbesc în numele scriitorului care nu mai este.

– Oho, e un subiect sensibil cu moștenitorii scriitorilor. Dar aici e altceva, sunteți critic literar; nu ageamiu... Dragostea vă umbrește judecata?

– Nu mi-o umbrește, de vreme ce mă pot obiectiva și cînd e vorba despre mine. Dar n-ar fi corect să influențez cumva istoria literară în acest punct, pentru că astfel l-aș favoriza pe Valeriu Cristea în raport cu alți critici. N-am scris niciodată despre o carte a lui și nici nu voi scrie. Așa cum Lucian Raicu n-a scris niciodată despre fratele lui, remarcabilul prozator Virgil Duda.

– La început v-am întrebat ce e literatura. Dar ce e un critic literar? Un poet sau un prozator ratat, cum afirmă unii?

– Un critic literar e un om care îți face din masa enormă și amorfă de volume publicate pe piață o literatură. Literatura nu poate exista fără ca un critic, mai mulți, s-o delimiteze de non-literatură și de literatura mediocră, să o structureze și s-o introducă într-un canon estetic. De aceea îl citim pe Călinescu, nu pentru că ar fi fost un prozator ratat. E un romancier foarte bun Călinescu; măcar de-ar „rata” mai mulți ca el...

– Spuneți recent în „Catavencii”: „Recunosc (...) o carte proastă atunci cînd citesc o carte proastă; după cum recunosc o carte bună atunci cînd citesc o carte bună.” Cum se desfășoară „procesul tehnologic”?

– Multe lecturi, în timp, deci acumulare de experiență; și gust, educat și rafinat și el. —>